

Kadınlar ve Ekim Devrimi

Bu yazı İşçilerin Uluslararası Birliği - Dördüncü Enternasyonal'in (İUB-DE) yayın organı olan *International Correspondence*'in (Uluslararası Haberleşme) Temmuz 2017 tarihli özel sayısında yayımlanmıştır.

Çeviri: Kaan Gündes

Mercedes Petit, İUB-DE'nin Arjantin seksiyonu Sosyalist Sol'un (IS) önderlerinden ve *Apuntes para una Historia del Trotskismo* (Troçkizmin Tarihine Notlar) kitabının yazarıdır.

***

Petrograd'da 23 Şubat 1917'de (miladi takvimle 8 Mart), hiç kimse Çarlık'ı yıkacak olan devrimin ilk gününe şahit olacağını bilmiyordu. İşçi kadınları onurlandırmak için mitingler, bildiriler ve konuşmalar gibi geleneksel etkinliklere çağrı yapılmıştı.

Ancak o gün birkaç tekstil fabrikasındaki kadın işçiler greve çıktı ve metalurji fabrikalarına kendilerine katılmaları için delege yolladılar. Grevcilerin sayısı 90.000'e çıktı. Bunlar toplum en sömürülen kesimlerinin ilk, kendiliğinden, aşağıdan ve hatta barışçıl adımlarıydı. Kadınlar fırın kapılarındaki oldukça uzun ekmek kuyruklarından zaten yorulmuşlardı. Birçoğunun eşi ve çocukları ordudaydı. Kadınlar savaşın doğurduğu bütün felaketlere doğrudan doğruya maruz kalıyordu.

Çok sayıda kadın eylemi sokakları doldurdu. Ekmek talep eden, Çar'ı ve savaşı reddeden pankartlar sokaklarda görünmeye başladı. Ertesi gün Petrograd'ın

bütün erkek ve kadın sanayi işçilerinin neredeyse yarısı greve çıktı. Kadınların sürüklediği isyana çok sayıda asker katıldı. Beş gün süren ve giderek büyüyen mücadelenin sonucunda, eski imparatorluk devrimine katılanların binden fazlasını katlederek düştü.

Şubat ile Ekim arasında birçok kadın devrim hareketinin en ön saflarında yer aldı. Bunlardan birkaçını hatırlayalım.

Sosyalist devrimcilerin (SR) sol kanadında yer alan Maria Spiridonova köylülüğün en önemli önderiydi. Emperyalistler arası savaşı reddettiği için Bolşeviklere katılan, feminizm ve kadın özgürlüğü mücadelesinde uzun yıllar yer almış olan Aleksandra Kollontay Petrograd Sovyeti'nin bir parçasıydı. Kollontay daha sonra Sovyet hükümetinde çalışacak ve Bolşevik Merkez Komitesi'nde bulunacaktı. Bir başka kadın, Varvara Yakovleva Ekim ayaklanmasının hazırlıklarını Petrograd'da örgütleyenlerdendi. 1917'nin Bolşevik Merkez Komitesi'nde yer alan bir diğer kadın ise Elena Stasova'ydı.

Yeni dünya göz kırpmıyor

1936 tarihli *İhanete Uğrayan Devrim* kitabında Troçki şöyle yazar:

“Ekim devrimi kadın sorunuyla ilgili yükümlülüklerini dürüstçe yerine getirdi. Genç hükümet ona sadece erkeklerle eşit olarak tüm siyasi ve yasal hakları vermekle kalmadı, daha da önemlisi elinden gelen her şeyi yaptı ve her halükarda aslında onun her türlü ekonomik ve kültürel çalışmaya erişimini güvence altına almak için başka herhangi bir hükümetin yaptığından çok daha fazlasını yaptı.”

Bolşevik devrimcilerin hedefi mümkün olan en kısa sürede geniş bir doğum hastaneleri, kreşler, anaokulları, ortak yemek odaları, çamaşırhaneler, hastaneler,

spor merkezleri, sinemalar ve tiyatrolar sistemi oluşturmak ve bütün bunlara, erken yaşlarda başlayacak sağlam bir eğitimin eşlik etmesini sağlamaktı. Bu yalnızca bütün nüfusun yararına olmakla kalmayacaktı, aynı zamanda aile içi baskıdan kadını kurtararak, onun eşitliği ile gelişiminin sağlanması yönündeki fırsatları da somutlaştıracaktı. Sovyet hükümetlerinin niyetleri ile projeleri, ülkenin geri kalmışlığının ve iç savaşın yıkımının izin verdiği ölçüde ilerledi.

Devrimin daha ilk günlerinde evlilik kilisenin ellerinden alındı ve medeni nikah anlayışı getirildi. Boşanma hakkı tanındı ve partnerlerden herhangi birisinin isteğiyle gerçekleştirilebilecek basit bir prosedür olarak uygulandı. Annelik ile çocuğun korunmasına dönük çeşitli önlemler alındı.

Uzun bir militan geçmişten gelen Nadya Krupskaya Ulyanova (Lenin'in partneri) 1917'de Eğitim Halk Komiserliği'ne getirildi. Okuma yazma bilmemeyi ortadan kaldırmak ve çocukları ve gençleri eğitmek yaşamsal bir öncelikti. Krupskaya, dünyanın en kapsamlılarından biri olacak olan Sovyet eğitim sisteminin kurulmasına öncülük etti. Onun rolü, kitle okuryazarlığı yöntemlerinin oluşmasında ve kütüphaneciliğin gelişmesinde temel önemdeydi.

Pedagog ve psikanalist olan Vera Schmidt ileri psikanalitik eğitimin geliştirilmesinde bir öncüydü. 1921 ile 1924 seneleri arasında Moskova'daki Çocuk Deney Evi'ni yönetti. Çocuk Deney Evi geleneksel eğitimi ve ataerkil aile modelini ortadan kaldırmaya çalışan ve onların yerine, kolektif değerlerin geliştirilmesi ve cinsel tezahürlerin bastırılmamasını öneren yenilikçi bir deneyimdi. 1925'te bu Çocuk Evi hükümet tarafından kapatıldı ve sonrasında Stalin diktatörlüğü altında Freud yasaklandı.

1930'larda Troçki, SSCB'de kadınların işyerlerindeki, evlerdeki ve kırsal alanlardaki yaşam koşullarında meydana gelen gerilemeye, örneğin kürtajın suç sayılmaya başlanmasına karşı çıktı. Resmi olarak "sosyalizmin inşa edildinin" söylendiği ve "komünizme" doğru ilerleme kaydedildiğinin de iddia edildiği SSCB'de fuhuş ve bürokratların ev işlerine bakması için ev köleleri edinmesi gibi belalar baş göstermeye başladı.

Ekim Devrimi hastanelerde parasız ve legal kürtaj hakkı sağladı; Stalinist bürokrasi kürtajı anayasal suç saydı

Kasım 1920’de kürtaj hakkı tesis edildi. Genç SSCB kadınlara hamileliği durdurmak için yasal ve ücretsiz bir olanak tanıyan dünyadaki ilk ülkeydi.

İlgili kararnamede şöyle yazıyordu:

“Son 10 yıl boyunca ülkemizde ve dünyada kürtaj yapan kadın sayısı arttı. Tüm ülkelerin yasaları, bu soruna karşı kürtaja karar veren kadınları ve onu uygulayan doktorları cezalandırarak mücadele ediyor. Bu mücadele yöntemi herhangi bir olumlu sonuç veremez. Bu hatalı politika operasyonu yeraltına itiyor ve kadınlar bu illegal durumdan yararlanan açgözlü, çoğu zaman cahil kürtajcıların kurbanı haline getiriliyor.”

Aradan neredeyse bir asır geçmesine rağmen bu sözler, kürtajın hukuk karşısında illegal sayılmasının korunduğu tüm ülkelerde tam ve trajik bir şekilde etkisini sürdürmektedir.

Kasım 1920 kararnamesi aşağıdaki kazanımı ilan ediyordu:

“I.) Gebeliğin suni yollarla sonlandırılması olan kürtaj, kadınların ameliyatta azami güvenliğinin sağlandığı devlet hastanelerinde ücretsiz olarak gerçekleştirilecek.”

Yine de bu temel hakkın, her kadının kendi bedenini özgürce kullanma hakkı temelinde verilmediğini açıklığa kavuşturmak gerekir. Yeni Sovyet hükümetinin gözünde kürtaj hakkı, yoksulluğun neden olduğu bir “yanlış” verilen gerekli

tepkiydi. Buna rağmen feminizm alanında ve kadınların yaşam koşullarını iyileştirmede bu karar oldukça büyük ve ileri bir adımdı.

Haziran 1936'da çıkan bir yasayla kürtaj yeniden suç sayıldı. Önde gelen Stalinist bürokratlar, SSCB'de doğum oranlarının düşmesinden endişe duyuyorlardı. Kürtajın suç sayılması, bürokratların doğum oranlarına dair hissettikleri soruna bir çözüm olmadı. Bu yasak sadece baskıları yoğunlaştırarak merdiven altında yapılan kürtajların sayısını arttırdı. Yasağa rağmen 1939'da kürtaj oranı, bu operasyonun yasal olduğu 1926'dakinden daha yüksekti.

Üçüncü Enternasyonal ve kadınlar arasında faaliyet

Üçüncü Enternasyonal'in, kurulduğu Mart 1919 ile 1922 arasındaki faaliyetleri ve kararları, devrimci Marksizmin kadın sorunu konusundaki pozisyonlarının geliştirilmesi için bütünlüklü bir okul olmuştur. Komintern kuruluşundan itibaren kadınların maruz kaldığı çifte baskıyı kınadı ve onların mücadelelere katılımı ve yeni doğan komünist partilerin inşasında yer almaları için çalıştı. Bu perspektifle öne çıkan kadınlar, diğerlerinin yanı sıra Alman Clara Zetkin ve Aleksandra Kollontay'dı.

Haziran 1919'da Komintern'in üçüncü dünya kongresi ile birlikte ilk uluslararası kadın konferansı düzenlendi. Bir kadın sekreteryası oluşturuldu ve bağlı partilerden, militan kadınların erkeklerle aynı hak ve görevlere sahip olmaları ve emekçi kadınlar arasında partizan eylem ve örgütlenmeyi teşvik etmeleri istendi. 1922'deki dördüncü kongrede (Lenin ve Troçki'nin önderliğinde gerçekleştirilen son kongre) partilerin çoğunda bu yönde kaydedilen ilerlemeler doğrulandı ve bu faaliyete girişmeyenlerin bir an önce harekete geçmeleri istendi.